

Mielenterveyden tukeminen työpaikan ja työterveyshuollon yhteistyössä – lisää osaamista erikoislääkärikoulutukseen

LT Minna Pihlajamäki^{1,2}; TtT Mari-Anne Wallius¹; KM Asta Toivonen²

¹ *Työterveyslaitos, Työterveyden tutkimus ja kehittäminen*

² *Helsingin yliopisto, Lääketieteellinen tiedekunta, Clinicum, Kansanterveystiede, ympäristö ja työterveys*

Johdanto. Mielenterveyden häiriöistä johtuvat poissaolot työstä aiheuttavat merkittäviä kustannuksia yhteiskunnalle ja kärsimystä yksilöille (1,2). Myös työterveyslääkärien vastaanotoilla mielenterveyskysymykset ovat olleet enenevässä määrin esillä (3,4). Työterveyshuolloilla on keskeinen rooli mielenterveyden edistämässä niin yksilö- kuin yhteisötasolla yhdessä työpaikkojen kanssa (5,6). Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksessa mielenterveysosaamista kehittävä koulutusta on kuitenkin vain vähän tarjolla.

Tavoite. Tavoitteenamme oli selvittää, miten työntekijöiden mielenterveyden tuki toteutuu työpaikan ja työterveyshuollon yhteistyössä. Tämä auttaa yliopistoja kehittämään työterveyshuollon erikoislääkärikoulutusta vastaamaan paremmin nykyisen työelämän tarpeita.

Menetelmät. Tutkimme monimenetelmällisesti 25 työpaikka-työterveyshuolto-parin arviota mielenterveyden tuen toteutumisesta työterveysyhteistyössä. Aineisto koostuu kysely- ja työpaja-aineistosta. Kyselyn avulla selvitimme kokemuksia yhteistyöstä sekä työpaikkojen tyytyväisyyttä työterveyshuollon ennaltaehkäisevään mielenterveystyöhön. Kyselyaineisto analysoitiin kuvailevalla analyysillä ja Fisherin tarkalla testillä. Yhteistyökäytäntöjä koskeva työpaja-aineisto teemoitettiin sisällönanalyysejä soveltaen.

Tulokset. Kyselyn vastausprosentti oli 75 % (N=38). Kaikki työterveyshuollot arvioivat, että mielenterveys on huomioitu työterveysyhteistyössä, kun taas 74 % työpaikoista oli samaa mieltä. Yhteistyössä teemoiksi nousi esille toimijoiden välinen yhteisymmärrys, joka perustuu tarpeeseen, luottamukseen ja jatkuvaan toiminnan kehittämiseen. Yhteinen ymmärrys rakentuu roolien ja vastuiden selkeyden myötä.

Päätelmät. Työterveyshuollot arvioivat mielenterveyden huomioimisen yhteistyössä lähtökohtaisesti paremmaksi kuin työpaikat. Tämä voi johtua siitä, että työterveyshuoltojen yksilöön kohdistuva työ ei ole näkyvää työpaikalle (7–9). Työterveyshuoltojen tulee ryhtyä ennaltaehkäiseviin toimiin organisaatiotasolla kohdistuen toimenpiteitä koko työyhteisöön. Työterveyshuollossa ei hoideta vain yksilöä, vaan koko työyhteisöä (10). Asenteiden ja kulttuurin muuttaminen ennakoivaan ja ennaltaehkäisevään toimintaan vaatii toimenpiteitä niin työpaikoilla kuin myös työterveyshuolloissa. Mielenterveyden edistämiseen liittyvä osaaminen yhteistyössä työpaikkojen kanssa vaatii enemmän painoarvoa työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksessa. Koulutuksessa tulee huomioida työterveyshuollon toiminnan painopisteen siirtäminen yksilöstä työyhteisöön ja riskeihin reagoinnista niiden ennakointiin. Nämä asiat vaativat jatkossa enemmän huomiota työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen opetussuunnitelmassa.

Kirjallisuus

1. Kelan tilastollinen vuosikirja 2019. [Internet]. Suomen virallinen tilasto. Kansaneläkelaitos, Helsinki 2020. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020120399332>
2. Official statistics of Finland. Tilasto Suomen eläkkeensaajista 2019. Statistical yearbook of pensioners in Finland 2019 [Internet]. Finnish Centre for Pensions; 2020. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020092875962>
3. Varje P, Väänänen A. Mielenterveys tulevaisuuden työelämässä. Suomen Lääkärilehti [Internet]. 2018 [viitattu 3.4.2022];73(44):2561–6. Saatavilla: <https://www.laakarilehti.fi/tieteessa/katsausartikkeli/mielenterveys-tulevaisuuden-tyoelamassa/>
4. Varje P, Turtiainen J, Lehmuskoski K, Kuokkanen A, Väänänen A. Mielenterveys työelämän murroskohdissa - lääketieteellisen intervention muuttuva rooli. Kulttuurintutkimus [Internet]. 2021 [viitattu 3.4.2022];38(2–3):52–67. Saatavilla: <https://journal.fi/kulttuurintutkimus/article/view/100522>
5. Valtioneuvoston asetus hyvän... 708/2013 - Säädökset alkuperäisinä - FINLEX® [Internet]. [viitattu 17.1.2022]. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20130708>
6. Valtioneuvoston periaatepäätös. Työterveys 2025 – yhteistyöllä työkykyä ja terveyttä [Internet]. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja. Sosiaali- ja terveysministeriö; 2017:1. Saatavilla: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/79471>
7. Ervasti J, Kausto J, Leino-Arjas P, Turunen J, Varje P, Väänänen. Työkyvyn tuen vaikuttavuus. Tutkimuskatsaus työkyvyn tukitoimien työkyky- ja kustannusvaikutuksista. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisuja 2022:7 [viitattu 8.2.2022]. Saatavilla: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163779>
8. Nissinen SP, Soini S, Palmgren H. Työterveyshuollon kokemuksia työkyvyn tuen tiedonhallinnasta työterveysyhteistyössä. Finnish Journal of eHealth and eWelfare [internet]. 2021;13(4).
9. Takala EP, Leino T, Harjunpää K, Hirvonen M, Kauranen T, Liljeström K ym. Työterveyshuollon toiminta ja laatu Suomessa 2018. Työterveyslaitos Helsinki, 2019.
10. Schmidt L, Sjöström J, Antonsson AB. Successful collaboration between occupational health service providers and client companies: Key factors. Work. 2015 Jun 5;51(2):229–37.